

NOTAT

Dato: 06.02.14

Kommunenes forhold til energiverkene

Til Fylkesmannen i Oppland
Fra Gunner Myhren

1. Konsesjonsrettslige forhold

1.1 Konsesjonslover

De viktigste lovene i denne sammenheng er industrikonsesjonsloven av 1917 og vassdragsreguleringsloven av 1917. Andre viktige lover som angår energiverkene er vannressursloven av 2001 og energiloven av 1990.

Industrikonsesjonsloven benyttes ved erverv av vannfall, bergverk og fast eiendom, mens vassdragsreguleringsloven benyttes når vannføring reguleres i forbindelse med kraftutbygging. Ved alle nye kraftutbygginger er det vassdragsreguleringsloven som kommer til anvendelse. Industrikonsesjonsloven kommer til anvendelse når det kjøpes vannfall som ikke brukes til kraftutbygging eller når det omsettes brukte kraftverk som allerede har konsesjon etter vassdragsloven.

Begge lovene har mange like bestemmelser bl.a. for konsesjonskraft. Bestemmelsen om konsesjonsavgift er imidlertid forskjellig.

1.2 Konsesjonsavgift

Konsesjonsavgiften blir beregnet av NVE og fastsatt av departementet. Kraftgrunnlaget beregnes i natur hestekrefter (nat.hk) som fallhøyde x vannføring. Avgiftsatsen fastsettes individuelt for den enkelte konsesjon. 2014 satsene er 8 kr/nat.hk til staten og 24 kr/nat.hk til kommuner.

Ved konsesjoner gitt etter industrikonsesjonsloven blir avgiften benevnt ervervsavgift og den gis 100 prosent til fallkommune.

Ved konsesjoner gitt etter Vassdragsreguleringsloven gis avgiften som reguleringsavgift og overføringsavgift. Disse gis med 80 prosent på magasin kommune og 20 prosent på nedenforliggende elvekommuner.

Konsesjonsavgiften indeksreguleres hvert femte år. I henhold til Vannressursloven tildeles ikke konsesjonsavgift for anlegg under 40 GWh. Den årlige konsesjonsavgiften skal settes på fond (næringsfond) som kommunen disponerer. Bruk av fondet skal godkjennes av Fylkesmannen.

1.3 Konesjonskraft

Konesjonskraftkvantum og fordeling mellom kommuner beregnes av NVE og vedtas som konesjonsvilkår av departementet/Stortinget.

Konesjonskraft gis etter industrikonesjonsloven § 2 og vassdragsreguleringsloven § 12. Konesjonskraftkvantumet som kan tildeles er begrenset til 10 prosent av kraftproduksjonen. Primært tildeles konesjonskraften til kommuner med 48,5 prosent til magasinkommune, 48,5 prosent til fallkommune og 2 prosent til kraftstasjonskommune. Tildelt kvantum til den enkelte kommune er begrenset til forbruket i kommunen. Begrensningen gjelder samlet kvantum fra ev. flere konesjoner som berører kommunen. Sekundært tildeles overskytende kvantum fra kommuner til fylkeskommunen. I Oppland er det to kommuner, Vang og Skjåk, som har mere konesjonskraft enn de bruker til alminnelig forbruk i kommunen. For Vang er det ca. 90000 GWh og for Skjåk er det ca. 25000 GWh. Med kraftpris på 20 øre/kWh utgjør det henholdsvis 18 og 5 millioner kroner.

Historisk har det vært vanlig at kommuner har latt sitt heleide eller deleide energiverk overta konesjonskraften uten eller med en økonomisk kompensasjon. Det er det stort sett slutt på og kommunene beholder konesjonskraften selv og omsetter den kommersielt etter avtale med en aktør i kraftmarkedet. I enkelte tilfeller har konesjonskraften blitt brukt som innskudd i energiverket i bytte med eierandel. Det gjelder:

- Lillehammer og Gausdal i Eidsiva Energi
- Øyer og Ringebu i Gudbrandsdal Energi

Når det er små kvanta konesjonskraft som tilfaller enkeltkommuner har det blitt inngått avtale om økonomisk oppgjør. Det gjelder kraftverk i Glomma etter utløp fra Mjøsa og kraftverk nedenfor Sør-Aurdal i Begnavassdraget og Drammensvassdraget. Fra disse kraftverk er det små kvanta fra mange kraftverk til mange kommuner og det har derfor vært nødvendig og rasjonelt at disse rettighetene har blitt samordnet med årlige oppgjør.

Prisen som skal betales for konesjonskraften er regulert både industrikonesjonsloven og vassdragsreguleringsloven og er forskjellig for konesjoner gitt før og etter 10. april 1959. For konesjoner før 10. april 1959 ble prisen beregnet etter selvkostprinsippet. For senere konesjoner beregnes prisen årlig av OED såkalt OED prisen. Den er basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. I 2014 er prisen 10,84 øre/kWh.

Inntekten fra omsetning av konesjonskraften kan benyttes til drift eller avsettes til fond i kommunene.

1.4 Næringsfond/kraftfond

Som konesjonsvilkår er det fastsatt at konesjonsavgifter skal avsettes som næringsfond. Noen kommuner benevner disse fondene som kraftfond. Bruk av næringsfondene skal godkjennes av Fylkesmannen. Det er ordnet ved at kommunene som har slike fond, har vedtatt å følge generelle vilkår og retningslinjer for bruk av fondet. Tilbakemeldingen fra Enkelte kommuner gir tilbakemelding på at de årlig bruker opp det som kommer inn på fondet. Jeg oppfatter at kommunene har noe forskjellig praksis på bruk av fondene.

Ved konesjonsbehandling av en utbyggingssak blir det vurdert om kraftutbygger skal pålegges å innbetale til et næringsfond i berørte kommuner. I senere tid har det imidlertid ofte blitt inngått avtale direkte mellom kraftutbygger og berørte kommuner om diverse forhold, bl.a. engangsbeløp

som næringsfond. Det blir hensyntatt ved konsesjons-behandlingen og det har derfor ikke blitt vanlig å legge inn spesielle næringsfond i konsesjonsvilkårene. Engangsbeløp (næringsfond) som er avtalt direkte mellom kraftutbygger og kommune før konsesjon er gitt, disponeres av kommunen.

2. Avtalerettslige forhold

2.1 Andelskraft/eierandel

Berørte kommuner kan inngå avtale om å kjøpe en andel av kraftproduksjonen som andelskraft eller inngå avtale om eierandel i kraftprosjektet. Slike avtaler inngås kommersielt med kraftutbygger.

2.2 Erstatningskraft og avtalekraft

I enkelte tilfeller utløser en ny kraftutbygging erstatning for tidligere kraftproduksjon eller eierskap til vannfall. Etter avtale med kraftutbygger kan kommunen få eierandel, kraftmengde eller økonomisk kompensasjon.

Et eksempel på dette er utbyggingen av Rosten Kraftverk hvor Sel kommune har fallrettigheter. Som kompensasjon for det får Sel et up front vederlag og opsjon på kraftuttak etter 25 år.

2.3 Annet

Ved nye kraftutbygginger i senere tid har det blitt vanlig at berørte kommuner inngår avtale med kraftutbygger om forskjellige ordninger. Det være seg økonomiske eller materielle kompensasjoner.

3. Kommunalt fastsatt skatt

3.1 Formueskatt

Formueskatt beregnes etter den til enhver tid gjeldende skattelov om formueskatt. For kraftverk under 10 MVA er det ingen formueskatt.

3.2 Eiendomsskatt

Kommunal eiendomsskatt på energiverkenes eiendommer som kraftnett, kraftstasjoner og bygninger/eiendommer innkreves av kommunene iht. kommunens vedtak om eiendomsskatt. Som grunnlag for å fastsette skattegrunnlaget gjennomføres takst.

5. Særskatt på kraftverk

5.1 Grunnrenteskatt

Denne skatten går i sin helhet til staten. Satsen for grunnrenteskatten er 30 prosent. Beregningen av grunnrenteskatten er komplisert og omfatter kraftverk med samlet generatorytelse over 5,5 MVA.

Grunnrenteinntekten som det skal beregnes 30 prosent skatt av beregnes slik:

Grunnrenteinntekt = spotmarkedspris x årets kraftproduksjon – friinntekt – skattemessige avskrivninger – driftsutgifter.

5.2 Naturressursskatt

Naturressursskatten beregnes av det enkelte kraftverks gjennomsnittlige kraftproduksjon de siste sju år. Skattesatsen er 1,3 øre/kWh. Av dette tilfaller 1,1 øre/kWh til den kommune som kraftverket

ligger i og 0,2 øre/kWh til fylkeskommunen. Naturressursskatten kan utlignes krone for krone mot overskuddsskatten.

6. Eierskap i energiselskap

De fleste kommuner er ene- eller deleier i et eller flere energiselskap. I Oppland har alle kommunene bortsett fra Vestre Toten og Søndre Land eierskap i et eller flere energiverk.

Bortsett fra Skjåk og Vang som eier energiverket i kommunen som kommunalt foretak (KF) er alle andre energiverk i fylket etablert som aksjeselskap (AS). I Sør-Aurdal Energi AS som inntil nylig var stifta som andelslag, har kommunen en ubetydelig eierandel.

Bortsett fra Lillehammer, Gausdal, Gjøvik og Østre Toten som bare har eierskap i Eidsiva Energi, har flere kommuner deleierskap i Eidsiva Energi i tillegg til eierskap i lokalt energiselskap.

Kommune	Eierskap i Eidsiva Energi Prosent	Eierskap i andre energiverk Prosent	Konsesjonskraft totalt og brukt i kommunen MWh	Konsesjonsavgift I kroner	Næringsfond Balanse/årlig innskudd I kroner
Lesja	0,057	20 Eidefoss	40688,0	4 895 923	6 144 704/ 4 900 000
Dovre		20 Eidefoss	0	0	0/0
Sel		20 Eidefoss	2813,3	263 930	867 040/ 274 433
Vågå		20 Eidefoss	18425,6	733 536	2 631 000/ 700 000
Lom		20 Eidefoss	38394,1	4 161 637	19 200 000/ 4 400 000
Skjåk	0,023	100 Skjåk	72567,3 ca. 45000	7 251 255	8 901 442/ 7 246 895
Nord-Fron	0,943	20 GE	74960,7	1 383 776	2 430 000/ 1 384 000
Sør-Fron		20 GE	11153,1	292 754	656 141/ 292 754
Ringebu	0,768	30 GE	0	0	4 609 549/ 0
Øyer	0,768	30 GE	7333,0	112 140	775 000/ 120 000
Lillehammer	12,910		7979,4	209 973	53 500 000/ 209 973
Gausdal	3,856		13441,4	1 684 255	19 000 000/ 1 700 000

Gjøvik	3,313		4552,5	287 568	200 116/ 293 941
Vestre Toten			210,0	41 067	337 680/ 41 067
Østre Toten	1,797		3168,6	367 267	2 288 751/ 367 000
Søndre Land			1467,0	143 070	4 935 000/ 852 000
Nordre Land		66.7 VOKKS	39886,3	2 182 264	6 710 000/ 2 182 264
Vang	0,074	100 Vang	135902,7 ca. 45000	19 436 594	53 643 757/ 21 000 000
Øystre Slidre	0,329	33,33 VEAS	30115,7	3 257 931	0/ 3 550 000
Vestre Slidre	0,310	33,33 VEAS	13123,8	916 540	3 995 378/ 973 351
Nord-Aurdal		33,33 VEAS	22639,0	2 098 615	5 721 663/ 2 098 615
Sør-Aurdal		2,8 SAE	13755,1	757 176	2 993 682/ 807 719
Etnedal		33,3 VOKKS	0	0	0/0
Jevnaker		8,5 Hadeland	1287,5	73 704	3 550 356/ 73 704
Gran		34 Hadeland	911,2	186 425	4 530 000/ 193 380
Lunner		8,5 Hadeland	0	0	0/0
Oppland FK	9,389		ca. 125000	0	
SUM			554775,3	50 737 400	207 621 259/ 53 106 123

Tallene refererer seg til 2014 (tallene for næringsfond er innrapportert fra den enkelte kommune og kan ha forskjellig kvalitet)

7. Konsekvenser ved endringer i kommunestrukturen

- Alle kraftrettigheter, konsesjonsavgifter og næringsfond som eies av den enkelte kommune, forutsettes flyttet med inn i fusjonert kommune. For konsesjonsavgifter og konsesjonskraft som beregnes etter spesielle regler vil det være viktig å få slått fast at slik flytting ikke

medfører noen form for reduksjon. Konesjonskraft som er tildelt en kommune, men som kommunen ikke selv kan benytte forutsettes tildelt fusjonert kommune. Det vil medføre at fylkeskommunen mister tilsvarende kvantum som de er tildelt som sekundær rettighetshaver til konsesjonskraft.

- Næringsfond forutsettes flyttet med ved fusjon.
- Eierskap i energiselskap forutsettes også følge med inn i fusjonert selskap.
- Endring i eierskapet til energiselskapene vil også kunne medføre strukturendring blant energiselskapene.
- Det må legges til grunn /forutsettes at avtaler som kommunene har med energiselskap om forskjellige forhold, transporteres uendret til fusjonert kommune.

Eksempler

1. Øyer og Ringebu fusjonerer med Lillehammer og Gausdal til RØLG

Eierandel i Eidsiva Energi	18,302 prosent
Eierandel i Gudbrandsdal Energi	60 prosent
Konsesjonsavgift	2 006 368 kroner
Konsesjonskraft	28753,8 MWh
Kraftfond	77 884 549 kroner

2. Nord-Fron fusjonerer med Sel til NFS:

Eierandel i Eidsiva Energi	0,943
Eierskap i Eidefoss	20 prosent
Eierskap i Gudbrandsdal Energi	20 prosent
Konsesjonsavgift	1 647 706 kroner
Konsesjonskraft	77774 MWh
Kraftfond	3 297 040 kroner

3. Fusjon på Hadeland (Lunner, Jevnaker og Gran)

Eierandel i Eidsiva Energi	0 prosent
Eierandel i Hadeland Energi	51 prosent
Konsesjonsavgift	260 129 kroner
Konsesjonskraft	2198,7 MWh
Kraftfond	8 080 356 kroner

4. Fusjon Valdres (Vang, Vestre Slidre, Øystre Slidre, Nord-Aurdal og Sør-Aurdal):

Eierandel i Eidsiva Energi	0,713 prosent
Eierandel i Valdres Energi	100 prosent
Eierandel i Vang Elektrisitetsverk	100 prosent
Eierandel i Sør-Aurdal Energi	2,8 prosent
Konsesjonsavgift	26 466 856 kroner
Konsesjonskraft	215536,3 MWh
Kraftfond	66 354 480 kroner

8. Sluttkommentar

Min vurdering er at ikke noen av de forhold som er omhandlet ovenfor, skulle være til hinder for fusjon mellom kommuner. De enkelte elementene må forventes å bli avklart og løst ved forhandlinger mellom de berørte partene.

Utfordringen ligger i at kommunene har forskjellige verdier de rår over fra alle disse ordningene.

Spørsmålet blir om de med størst verdi vil dele de med nabokommuner.

Dette vil kunne løses ved at andre forhold og innretninger som skal arronderes, vil kompensere for verdiendringene slik at sluttresultatet blir balansert og spiselig.

Jeg anbefaler at det tas kontakt med NVE, OED og eventuelt andre departement for å sikre at de konsesjonspålagte og lovpålagte ordningene som det her handler om, kan avtales mellom kommunene.